

SOCIOEKONOMISK OJÄMLIKHET GÖR ATT PANDEMIN DRABBAR UTRIKESFÖDDA HÅRDARE

Vissa grupper av personer födda utomlands har högre risk att dö i sviterna av covid-19 än de som är födda i Sverige. Särskilt hög dödlighet återfinns bland personer födda i Mellanöstern och Afrika, men även personer med ursprung från Finland uppvisar en högre dödlighet. Sämre socioekonomiska förhållanden, trångboddhet, och högre befolkningstäthet bidrar till överdödligheten. Förutom att motverka de underliggande orsakerna bakom ojämlikheten behövs riktade insatser för att minska smitta och dödlighet bland dessa grupper.

Författare: Mikael Rostila, professor i folkhälsovetenskap och Agneta Cederström, forskare, vid Stockholms universitet

Huvudbudskap

- Skillnader i boende och socioekonomiska förhållanden förklarar ungefär hälften av den ökade dödligheten i covid-19 bland vissa grupper av utrikesfödda.
- Trångboddhet och hög befolkningstäthet som i vanliga fall inte utgör riskfaktorer för dödlighet har under pandemin gjort vissa grupper av utrikesfödda mer sårbara för covid-19.
- Låg utbildning, inkomstnivå och arbetslöshet har också betydelse för överdödligheten. Personer med vissa yrken måste ha mer kontakt med andra människor, kan inte arbeta hemifrån och är i större utsträckning beroende av kollektivtrafiken, vilket kan öka smittorisken för dem och äldre anhöriga.
- Nu och under framtida pandemier behövs ökad medvetenhet kring effekter av ojämlikhet på smittrisk och dödlighet bland grupper av utrikesfödda. Preventiva åtgärder som skyddar dessa är en viktig fråga för beslutsfattare både på nationell och regional nivå.

VILKEN KUNSKAP FINNS?

Det stod tidigt klart att hög ålder var den viktigaste faktorn när det gäller risken att dö i sviterna av covid-19, och att män är mer sårbara än kvinnor. Forskning har sedan länge fastställt socioekonomiska ojämlikheter gällande de flesta sjukdomar och dödsorsaker. En svensk studie påvisade också en högre dödlighet relaterat till covid-19 bland personer med låg inkomst och låg utbildning. Socioekonomisk ojämlikhet visade sig ha större betydelse bland yngre än bland äldre, vilket är ett vanligt mönster. Resultaten visade också att trångboddhet och andra boendeförhållanden liksom födelseland påverkar dödligheten. I en senare studie visade vi att personer med ursprung från Somalia, Libanon, Syrien, Turkiet, Iran och Irak är de grupper av

utrikesfödda där överdödligheten från covid-19 är högst i jämförelse med inrikesfödda. Även personer födda i Finland har högre dödlighet.

Liknande stora skillnader i sjuklighet och dödlighet har visats i flera amerikanska och brittiska studier. Resultat från USA visar att afro-amerikaner har en oproportionerligt hög dödlighet i covid-19 jämfört med vita amerikaner. Samma fenomen har observerats i Storbritannien där afro-karibiska och sydasiatiska minoriteter drabbas hårdare av pandemin än den vita majoriteten. Två viktiga förklaringar har föreslagits i den internationella litteraturen.

Den första lyfter fram betydelsen av bristfälliga socioekonomiska förhållanden bland etniska minoriteter. De bor i större utsträckning i trångbodda hushåll och/eller i områden

med hög befolkningstäthet vilket innebär en högre smittorisk. Dessa minoriteter arbetar också i större utsträckning inom vård och omsorg och servicesektorn, vilket på flera sätt innebär en ökad risk för smitta.

Den andra förklaringen lyfter fram en högre andel befintliga sjukdomar och hälsobesvär bland etniska minoriteter som en möjlig orsak till den ökade risken att avlida i covid-19. I linje med denna förklaring skulle fler sjukdomar och hälsobesvär bland vissa grupper av utrikesfödda i Sverige kunna förklara deras ökade dödlighet i covid-19. Vissa grupper av utrikesfödda är mycket riktigt överrepresenterade när det gäller diabetes, hjärt-kärlsjukdom, högt blodtryck och rökning, men tidigare forskning har å andra sidan visat en lägre generell dödlighet bland många grupper av utrikesfödda. Därmed är det ännu osäkert om denna förklaringsmodell är relevant för att förstå utrikesföddas ökade dödlighet i covid-19 i Sverige.

HUR KAN KUNSKAPEN ANVÄNDAS?

Tidigare forskning har visat att sociala förhållanden har betydelse för utrikesföddas hälsa och välbefinnande. Resultaten från vår tidigare nämnda studie visar att sådana förhållanden även i högsta grad påverkar deras relativa risk att dö i covid-19. Det är viktigt att belysa utrikesföddas ökade sårbarhet för att minska sjuklighet och dödlighet i dessa grupper under den pågående pandemin liksom i framtida pandemier.

Det kan krävas andra typer av preventiva åtgärder och interventioner som minskar smitta och dödlighet bland dessa grupper jämfört med majoritetsbefolkningen. Dessa kan vara skraddarsyddna för att motverka trångboddhet och befolkningstäthet samt dess konsekvenser kopplat till ökad smittorisk. Det kan exempelvis handla om att i högre grad erbjuda isolering av smittade eller omplacering av riskgrupper som bor över generationsgränser. Det kan också handla om att ta större hänsyn till framtida epidemier och pandemier vid stads- och bostadsplanering.

Det kan även handla om att erbjuda en annan typ av information kring beteendemässiga rekommendationer, i syfte att undvika smitta samt utöka möjligheten till testning och vård inom områden med hög andel utrikesfödda. Det behövs dock mer forskning och fördjupad kunskap kring vilka faktorer som förklarar den högre dödligheten i covid-19. Att utveckla preventiva åtgärder som skyddar dessa personer är en viktig fråga för politiker och beslutsfattare både på nationell och på regional nivå.

UTMANINGAR OCH KUNSKAPSBEHOV

Socioekonomiska förhållanden och boendeförhållanden förklarar ungefär hälften av den ökade dödligheten i covid-19 bland vissa grupper av utrikesfödda. Eftersom trångboddhet och hög befolkningstäthet visats vara riskfaktorer specifikt för covid-19 belyser dessa resultat dels de generella långsiktiga utmaningar som finns för att förbättra boendesituationerna för många personer, dels behovet av mer kortsiktiga åtgärder kopplade till covid-19 för utrikesfödda.

Dessutom återstår en stor del av skillnaderna att förklara.

Bland annat bör betydelsen av underliggande sjukdomar, hälsobesvär och ohälsosamma levnadsvanor som ofta associeras med socioekonomiska förhållanden studeras ingående. Det kan även finnas genetiska skillnader som kan förklara ökad dödlighet i covid-19 i grupper av utrikesfödda. Betydelsen av religion, kultur, mönster för social interaktion och normer bland olika grupper av utrikesfödda återstår också att undersöka. Huruvida även personer födda i Sverige med en eller två utrikesfödda föräldrar har en större sårbarhet för covid-19 bör också studeras vidare.

Läs mer

Drefahl S, Wallace M, Mussino E, Aradhya S, Kolk M, Brandén M, Malmberg B, Andersson G. *A population-based cohort study of socio-demographic risk factors for COVID-19 deaths in Sweden.* *Nature Comm.* 2020;11:5097.

Folkhälsomyndigheten. *Antal fall av COVID-19 i Sverige på kommun-nivå.* 2020. FOHM covid-19 kommun <https://experience.arcgis.com/experience/a6d20c1544f34d33b60026f45b786230>.

Juarez, S. and Rostila, M. (2017) 'Non-European migrants often have similar or better health than natives' *Sociologisk forskning* 54(4):323-327.

Maria Brandén, Siddhartha Aradhya, Martin Kolk, Juho Härkönen, Sven Drefahl, Bo Malmberg, Mikael Rostila, Agneta Cederström, Gunnar Andersson, Eleonora Mussino. *Residential context and COVID-19 mortality among adults aged 70 years and older in Stockholm: a population-based, observational study using individual level data.* *Lancet Healthy Longevity* 2020;1:e80-88.

Niedzwiedz CL, O'Donnell CA, Dinesh Jani B, Demou E, Ho FK, Celis-Morales C, Nicholl BI, Mair FS, Welsh P, Sattar N, Pell JP, Katikireddi SV. *Ethnic and socioeconomic differences in SARS-CoV-2 infection: prospective cohort study using UK Biobank.* *BMC Med.* 2020;18:160.

Rostila, M., Cederström, A., Wallace, M., Brandén, M. Malmberg, B. (kommande) *Disparities in covid-19 deaths by country of birth in Stockholm, Sweden: A total population based cohort study.* *American Journal of Epidemiology.*

Rostila M, Toivanen S. *Den orättvisa hälsan. Om socioekonomiska skillnader i hälsa och livslängd.* 2018, Liber, Stockholm.

Centers for Disease Control and Prevention (CDC). *Health Equity Considerations and Racial and Ethnic Minority Groups*, 2020. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/health-equity/race-ethnicity.html>

Forte Fokus är en serie skrifter där forskare på uppdrag av Forte sammanfattar sin forskning med koppling till coronapandemin. Även om den innebär nya utmaningar för samhället kan existerande kunskaper ge en uppfattning om förväntade effekter och problem. Forskarna ansvarar för urval och presentation av forskningen i Forte Fokus. FEBRUARI 2021